VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Asiantuntijalausunto

3.11.2025

VN/1088/2025
VN/1088/2025-OKM-128

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 143/2025 vp)

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, lukiolakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, oppivelvollisuuslakia sekä opiskelija- ja tutkijalakia. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2026. Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen.

Ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus

Esityksen mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjille avattaisiin mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta siten, että koulutettavina ovat EU:n ja ETA:n kansalaiset. Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjille avataan mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta myös niin, että koulutettavina ovat EU- ja ETA-valtioiden kansalaiset vastaavalla tavalla kuin korkeakouluissa. Ehdotettu muutos mahdollistaisi koulutuksen järjestäjille laajemmat mahdollisuudet järjestää tilauskoulutusta yritysten ja muiden tahojen tarpeisiin, mikä parantaa osaavan työvoiman saatavuutta.

Lisäksi esitetään, että koulutuksen järjestäjä ei saisi järjestää tilauskoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on välittää opiskelijoita tutkinto-opiskelijoiksi siten, että opiskelijoiden välittäminen on voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa. Koulutuksen järjestäjän olisi huolehdittava siitä, että tilauskoulutusta koskevassa sopimuksessa on määritelty tilauskoulutukseen osallistuvan oikeudet ja velvollisuudet ja että tilauskoulutukseen osallistuvat tuntevat ne.

Vastaavat säännökset ovat tulleet voimaan lukiolaissa 1.1.2025 ja yliopistolaissa ja ammattikorkeakoululaissa ne tulevat voimaan 1.8.2026. Lisäysten tarkoituksena on selventää voimassa olevaa sääntelyä. Täsmennyksillä pyritään puuttumaan tilauskoulutuksessa havaittuihin epäkohtiin muun muassa tilauskoulutussopimusten sisällössä ja opiskelijoiden tietoisuudesta omasta asemastaan. Jatkossa koulutuksen tilaajan tulisi olla myös koulutuksen rahoittaja ja tilaajalla tulisi olla intressi koulutuksen järjestämiseen.

Esityksessä ehdotetaan, että koulutuksen järjestäjän on kohdennettava tilauskoulutuksesta saamansa tuotto omaan koulutustoimintaansa. Vastaava säännös on voimassa lukiolaissa.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Valtioneuvosto PL 23 00023 Valtioneuvosto	 Snellmaninkatu 1 A Helsinki	 0295 16001 +358 295 16001		

Lukuvuosimaksut kolmansien maiden kansalaisille

Kolmansista maista tuleville opiskelijoille ehdotetaan lukuvuosimaksuja lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Kyseiset opiskelijat eivät voisi olla valtionosuusrahoituksen perusteena jatkossa, vaan heidän koulutuksensa rahoitettaisiin opiskelijoilta kerättäviltä lukuvuosimaksuilla. Esitys koskisi lain voimaantulon jälkeen opintonsa aloittavia. Lukuvuosimaksujen käyttöönotosta päätettiin hallituksen puoliväliriihessä keväällä 2025.

Pääsääntöisesti lukuvuosimaksuvelvollisia olisivat kolmansien maiden kansalaiset, jotka tulevat Suomeen opiskelutarkoituksessa. Lukiokoulutuksessa lukuvuosimaksuvelvollisia olisivat ne, jotka hakevat Suomesta oleskelulupaa opiskelun perusteella, ja jotka oleskelevat Suomessa opiskelua varten myönnetyllä oleskeluluvalla. Ammatillisessa koulutuksessa lukuvuosimaksuvelvollisuudesta ei voisi vapautua vaihtamalla oleskelulupaperustetta opiskelusta esimerkiksi työntekoon. Ammatillisessa koulutuksessa lukuvuosimaksuvelvollisia olisivat kaikki, jotka ovat saaneet ensimmäisen oleskeluluvan opiskelun perusteella ja myös heidän täysi-ikäiset perheenjäsenensä, jotka tulevat Suomeen perhesiteeseen perustuvalla oleskeluluvalla.

Lukiokoulutuksessa lukuvuosimaksun suuruus olisi vähintään lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta tai järjestäjäkohtainen yksikköhinta, jos se on pienempi kuin keskimääräinen yksikköhinta. Yksikköhinnasta säädetään valtioneuvoston asetuksella vuosittain. Vuonna 2025 keskimääräinen yksikköhinta on 8433 euroa ja vuonna 2026 se on 8953 euroa.

Ammatillisessa koulutuksessa lukuvuosimaksu olisi koulutuksen järjestäjän päättämä summa, joka keskimäärin kattaa koulutuksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset. Opetushallitus tuottaisi kustannuslaskelmia koulutuksen järjestäjien tueksi. Järjestämiskustannukset vaihtelevat suuresti riippuen tutkinnosta, koulutuksen järjestäjästä ja opiskelijan henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta. Kiinteästä lukuvuosimaksusta säätäminen ammatillisessa koulutuksessa ei näin olisi tarkoituksenmukaista.

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin lisättäisiin säännökset koulutuksen järjestäjien tiedonsaantioikeudesta hakijan ja opiskelijan oleskelulupatietoihin sekä koulutuksen järjestäjien oikeudesta luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja Maahanmuuttovirastolle. Tiedonsaantioikeus on välttämätön lukuvuosimaksuja koskevan sääntelyn toteuttamiseksi. Vastaavat säännökset ovat tulleet voimaan yliopistolaissa ja ammattikorkeakoululaissa 1.12.2024.

Lakia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta muutettaisiin siten, että ettei lukiokoulutuksen yksikköhintoja laskettaessa oteta huomioon tilauskoulutuksen opiskelijoita eikä lukuvuosimaksuvelvollisia opiskelijoita. Lakia muutettaisiin myös siten, että ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskennassa ei huomioida suoritteita, jos opiskelija on lukuvuosimaksuvelvollinen opiskelija.

Opiskelija- ja tutkijalakia muutettaisiin siten, että oleskeluluvan myöntäminen opiskelua varten edellyttäisi koulutuksen järjestäjän määräämien maksujen suorittamista.

Muutokset oppivelvollisuuslakiin

Oppivelvollisuuslain soveltamisalaa tarkennettaisiin rajaamalla soveltamisalan ulkopuolelle kolmansista maista tulevat Suomessa opiskelutarkoituksessa oleskelevat henkilöt. Ratkaisevaa olisi henkilön oleskeluluvan peruste.

Lukuvuosimaksut eivät koskisi oppivelvollisuusikäisiä eli alle 18-vuotiaita henkilöitä, jotka tulevat Suomeen perheensä mukana perheenkokoajan oleskelulupapaperusteesta riippumatta. Koulutuksen saisi suorittaa oppivelvollisuuslain mukaisesti maksuttomasti sen kalenterivuoden loppuun asti, kun henkilö täyttää 20-vuotta. Lukuvuosimaksu tulisi niille alle 18-vuotiaille, jotka tulevat Suomeen opiskelijan oleskeluluvalla tarkoituksenaan suorittaa toisen asteen tutkinto.

Esityksen vaikutuksia

Ammatillisen koulutuksen määrärahaa alennetaan vuodelle 2026 10 miljoonalla eurolla ja vuodesta 2027 eteenpäin 15 miljoonalla eurolla kolmansista maista tulevien opiskelijoiden lukuvuosimaksuista saatavan rahoituksen vuoksi. Lukiokoulutuksen rahoitusta vähennetään kerättävien lukuvuosimaksujen vuoksi vuodelle 2026 2 miljoonalla eurolla ja vuodesta 2027 eteenpäin 3 miljoonalla eurolla.

Esityksellä arvioidaan olevan vaikutusta erityisesti niihin lukiokoulutuksen järjestäjiin, joilla on ollut paljon kolmansista maista tulevia opiskelijoita. Kolmansista maista saapuvien nuorten tulo Suomeen erityisesti lukiokoulutukseen on uusi, 2020-luvulla käynnistynyt ilmiö, jonka taustalla on suomalaisen ilmaisen koulutuksen markkinointi kolmansissa maissa sekä Suomen demografinen kehitys ja opiskelijamäärien väheneminen erityisesti väestötaantuma-alueilla.

Pienten lukioiden opiskelijamäärien varmistamiseksi ei ole suositeltavaa, että opiskelijamääriä lisätään laajamittaisesti kolmansista maista tulevilla alaikäisillä nuorilla. Opetus- ja kulttuuriministeriön tietoon on tullut eri viranomaisilta ongelmatilanteita, jotka liittyvät kolmansista maista Suomeen opiskelutarkoituksessa tulleisiin alaikäisiin nuoriin. Huolta on erityisesti herättänyt alaikäisten nuorten selviytyminen Suomessa ilman huoltajia, jotka Suomen lain nojalla käyttävät rinnakkaista puhevaltaa lapsen asioissa. Alaikäisillä, ilman huoltajaa Suomessa asuvat nuoret ovat kohonneessa riskissä joutua haavoittuvaan asemaan.

Eduskunta hyväksyi joulukuussa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain muutoksen, joka vaikuttaa lukiokoulutuksen rahoitusperusteisiin. Muutoksella vahvistettiin syrjäisillä seuduilla sijaitsevien opiskelijamäärältään pienimpien koulutuksen järjestäjien rahoituksellista asemaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan esityksen vaikutuksia koulutuksen saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä osaavan työvoiman saatavuuteen eri puolella Suomea.

Esityksen täydentäminen

Ehdotettavilla muutoksilla ammatillisen koulutuksen tilauskoulutukseen on vaikutusta myös ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 35 §:n 1 momenttiin. Hallituksen esityksessä on kuitenkin jäänyt ehdottamatta tarvittavia muutoksia kyseiseen momenttiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että kyseistä pykälää olisi tarpeellista muuttaa siten, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 35 §:n 1 momentin mukaan:

Koulutuksen järjestäjä voi järjestää Euroopan talousalueen ulkopuolella järjestämisluvassa määrättyjä tutkintoja ja tutkinnon osia sekä niihin valmistavaa tutkintokoulutusta. Koulutukseen ei voida ottaa opiskelijaksi Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisia eikä niitä, jotka Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaisiin, eikä edellä mainittujen perheenjäseniä. Koulutusta ei myöskään voida järjestää niille, joilla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä korkeaa osaamistasoa vaativaa työtä varten annetun lain (224/2024) nojalla myönnetty EU:n sininen kortti, ulkomaalaislain (301/2004) nojalla myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, eikä edellä mainittujen perheenjäsenille. Perheenjäsenen määrittelyyn sovelletaan ulkomaalaislakia.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 35 §:n 1 momenttiin tulisi viedä voimassa olevan 33 §:n 2 momentin muotoilu, joka koskee rajoituksia koulutukseen osallistuville. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 33 §:ää ehdotetaan tällä esityksellä muutettavan siten, että jatkossa tilauskoulutukseen voisivat osallistua myös EU/ETA-kansalaiset ja siellä pitkäaikaisesti oleskelevat kolmansien maiden kansalaiset perheenjäsenineen. Lain 35 §:ää ei ole tarkoitus muuttaa, vaan tarkoituksena on säilyttää nykytila ja voimassa oleva säätely.

Hallitusneuvos Anna Kankaanpää

Jakelu Eduskunnan sivistysvaliokunta

Tiedoksi Erityisavustaja Anita Westerholm
Kansliapäällikkö Heidi Backman
Ylijohtaja Petri Lempinen